

**Riigikogu uurimiskomisjoni Venemaa
Föderatsiooni mõjutustegevuse, selle rahastamise
viiside ning sellega seotud riskide uurimiseks
istungi protokoll nr 14**

Tallinn, Toompea

Kolmapäev, 17. juuni 2026

Algus 9.30, lõpp 10.45

Juhataja: Eerik-Niiles Kross (esimees)

Protokollija: Johannes Vahe ja Sander-Siim Murik.

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Madis Kallas

Komisjoni ametnikud: Johannes Vahe (nõunik), Sander-Siim Murik (nõunik)

Puudusid: Vladimir Arhipov, Toomas Uiibo, Timo Suslov, Peeter Tali

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade uurimiskomisjoni kevadistungjärgu tööst, järeldused ja ettepanekud
3. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Venemaa Föderatsiooni mõjutustegevuse, selle rahastamise viiside ning sellega seotud riskide uurimiseks Riigikogu majanduskomisjoni nädala (11.05.2026-17.05.2026) töökava

Komisjoni istung kolmapäeval, 17.06.2026 kell 9.30

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Venemaa mõjutustegevuse käsitlemine uurivas ajakirjanduses
3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

- 1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Eerik-Niiles Kross, Anti Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Madis Kallas).

2. Ülevaade uurimisjoni kevadistungjärgu tööst, järeldused ja ettepanekud

Riigikogu XV koosseisu VII istungjärgul (12.01-21.06.2026) pidas uurimiskomisjon kolmteist istungit ja toimus üks välislahetus NATO strateegilise kommunikatsiooni keskusesse Riias 4.-5.05.2026.

Uurimiskomisjoni istungitel, toimusid järgmised kuulamised: julgeolekuasutused (KAPO, VLA), järelevalveasutused (TTJA, RAB, ERJK) Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskus, Kaitseväge strateegilise kommunikatsiooni osakond, Propastop juht, Riigi valimisteenistuse juht. Venemaa mõjutustegevuse teemadel viidi läbi kohtumised Narva linna esindajatega (ERR ajakirjanik, Narva muuseumi direktor, Narva Eesti Gümnaasiumi juht ja Narva Noorteparlamendi esindaja) ning uurivate ajakirjanikega DELFI meediast.

Kuulamiste ja arutelude käigus tõstatati järgmised probleemsed kohad:

- Puudulik ülevaade mittetulundusühingute (MTÜ-de) rahastusmehhanismidest. Eestis on registreeritud üle 15 000 MTÜ, kuid riigil puudub terviklik ja ajakohane ülevaade nende rahastusallikatest, välisrahastuse ulatusest ning võimalikest seostest välisriikide huvide esindamisega. See raskendab riskide hindamist ning võimalike mõjutusoperatsioonide või varjatud rahastamisskeemide õigeaegset tuvastamist.
- Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (TTJA) piiratud ressurss. Peamise järelevalveasutusena kannab TTJA olulist vastutust meediaruumi ja elektrooniliste sidekanalite üle järelevalve teostamisel. Olemasolevad ressursid infoühiskonna büroos ei ole piisavad kõigi seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks, sealhulgas sanktsioonide täitmise kontrollimiseks ja rikkumiste menetlemiseks.
- Sanktsioneeritud infokanalite jätkuv kättesaadavus. Vaatamata Euroopa Liidu ja Eesti kehtestatud piirangutele on Venemaa propagandat levitavad telekanalid ja muud infokanalid jätkuvalt kättesaadavad erinevate veebiplatvormide, voogedastusteenuste ning tehniliste lahenduste kaudu. Eraldi probleemina toodi esile, et Venemaa mõjutustegevuse ühe peamise levikanalina kasutatav Telegram ei kuulu sanktsioonide alla ning selle kaudu leviva desinformatsiooni ja mõjutussisu piiramine on keeruline. Venemaal loodud ja propageeritav suhtlusplatvorm MAX on täiesti uus ohuvektor.
- Rahapesu Andmebüroo (RAB) volituste ja koostöövõimaluste piiratus. Aruteludes märgiti, et RAB-i suutlikkust finantsvoogude tõhusaks jälgimiseks ja analüüsimiseks piiravad nii õiguslikud kui ka praktilised takistused. Probleemina toodi välja, et mitte kõik krediitdiasutused ei tee RAB-iga koostööd.
- Vähene Eesti esindatus Riias asuvas NATO strateegilise kommunikatsiooni oivakeskuses. Eesti osalus keskuse tegevuses ei vasta täielikult vajadusele saada õigeaegset teavet ja panustada rahvusvahelisse mõjutustegevuse vastasesse ennetusse ja koostöösse. Aruteludes leiti, et Eesti kohalolekut võiks tugevdada täiendavate, sealhulgas näiteks projektipõhiste ametikohtade loomise kaudu, et tuua ekspertteadmisi tagasi Eestisse.

Seoses tuvastatud puuduste ja riskidega töötas uurimiskomisjon välja järgmised ettepanekud riigi vastupanuvõime tugevdamiseks ning valimiste usaldusväarsuse ja läbipaistvuse suurendamiseks.

NATO strateegilise kommunikatsiooni kompetentsikeskus (NATO StratCom COE)

- Suurendada Eesti osalust Riias asuvas NATO strateegilise kommunikatsiooni oivakeskuses, luues täiendavaid projektipõhiseid ametikohti ning panustades senisest aktiivsemalt keskuse tehisintellekti (TI) simulatsioonilaborite tegevusse. See võimaldaks välja õpetada eksperte, kes suudaks Eestisse tuua täiendavat teadmist TI-ga kaasnevatele võimalustest ja ohtudest.

Riigi valimisteenistus

- Vaadata üle valimisvaatlejate õigused ja kohustused ning täpsustada vaatlustegevuse ulatust. Sealhulgas kaaluda filmimise ja pildistamise õiguse piiramist juhtudel, kus see võib häirida valimiste korraldamist, ohustada hääletamise salajasust või võimaldada mõjutustegevust. Vähendatud kujul tuleks luua üleriigilised normid valimisvaatlejate küsimuses.

- Täpsustada seaduses, millised valimistega seotud toimingud on vaadeldavad ning milliseid toiminguid ja otsuseid on võimalik vaidlustada. Selgema õigusraamistiku eesmärk on vähendada tõlgendusruumi ning tagada valimiste korraldajatele ja vaatlejatele üheselt mõistetavad reeglid.
- Lihtsustada valimiskaebuste menetlemise korda ning täpsustada kaebuste esitamise aluseid. Kaaluda võimalust piirata avalikes huvides esitatavaid kaebusi ning siduda kaebeõigus eelkõige isiku enda õiguste või õigustatud huvidega. Samuti kaaluda kautsjoni kehtestamist põhjendamatute või pahatahtlike kaebuste arvu vähendamiseks.
- Tugevdada valimistulemuste säilitamise ja järelkontrolli süsteemi, säilitades valimistulemused eraldiseisvas serveris kahe valimisperioodi vahel. Selline lahendus võimaldaks vajaduse korral teostada sõltumatut järelkontrolli ning suurendaks avalikkuse usaldust valimiste läbiviimise vastu.
- Süvendada koostööd Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga (TTJA), kaasates ameti esindajad valimistega seotud kommunikatsiooni- ja kriisireageerimise töörühmadesse. Eesmärk on parandada TTJA reageerimiskiirust suurplatvormidel tuvastatud valimistega seotud mõjutustegevuse ja desinformatsiooni raporteerimisel.
- Kaaluda jaoskonnakomisjonide liikmete nimekirjade avalikustamise korra muutmist ning võimalust mitte avaldada nimekirju enne valimiste toimumist. Meetme eesmärk on vähendada jaoskonnakomisjonide liikmete vastast surveamist, koostööle allutamist või muul viisil mõjutegevust.
- Korraldada enne iga Riigikogu uue koosseisu valimist valimistega seotud lauaõppus, milles osaleksid valimiste korraldajad, julgeolekuasutused, kriisijuhtimise eest vastutavad institutsioonid ning teised asjaomased osapooled. Õppuse eesmärk on harjutada reageerimist võimalikele, mõjutusoperatsioonidele, küberintsidentidele ja muudele valimisprotsessi häirivatele ning mõjutavatele olukordadele.
- Analüüsida valimistulemuste tühistamise õiguslikke aluseid olukorras, kus on tuvastatud ulatuslik välismõjutamine või muu tõsine sekkumine valimisprotsessi. Täpsustada, kes ja kuidas hindab mõjutamise ulatust, milliste kriteeriumide alusel hinnang antakse ning milline oleks otsustusprotsess valimistulemuste võimaliku tühistamise korral.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA)

- Suurendada TTJA võimekust, luues täiendavaid ametikohti infokeskkonna laiapõhjaliseks seireks ja mõjutustegevuse analüüsiks. See võimaldaks kiiremini piirata koordineeritud mõjutusoperatsioone ja desinformatsiooni kampaaniaid.
- Täiendada Riigikogu menetluses olevat meediateenuste seaduse eelnõu (814 SE). Muudatuste eesmärk on lihtsustada ja kiirendada selliste teenuste, kanalite ja platvormide tegevuse piiramist või tõkestamist, mis pakuvad tehnilist lahendust Euroopa Liidu või Eesti kehtestatud sanktsioonide alla kuuluvate meediateenuste vaatamiseks.
- Algatada Euroopa Liidu liikmesriikide ühine uurimine, et kinnitada Telegrami kasutajate arv ja seeläbi liigitada EL mõistes suurte sotsiaalmeediaplattformide nimistusse.
- Luua täiendavaid võimalusi usaldusväärsete teavitajate loomiseks ja kaasamiseks, kes teavitaksid TTJA-d mediasanktsioonide rikkumistest.

Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon

- Täpsustada erakondade sidusorganisatsioonide ning erakondadega seotud mittetulundusühingute regulatsiooni, et tagada suurem läbipaistvus poliitilise tegevuse rahastamisel ning vältida kehtivate rahastamisreeglite kõrvalejätmist seotud organisatsioonide kaudu.
- Selgemalt määratleda valimisliitude õiguslik staatus, aruandluskohustused ja tegevusperiood, et tagada nende tegevuse läbipaistvus ning võrreldavad nõuded erakondadega.
- Kehtestada täiendavad aruandlus- ja järelevalvenõuded krüptovarade kasutamisele poliitilise tegevuse rahastamisel, vähendamaks anonüümsete või raskesti jälgitavate rahavoogude kasutamise võimalust.
- Tugevdada võimekust tuvastada kolmandate isikute kaudu tehtavaid mitterahalisi annetusi ning muid varjatud toetuse vorme, mis võivad mõjutada poliitilist konkurentsi või moonutada aruandlust.
- Korrastada erakondade registrit ning täpsustada tegevusetute erakondade õiguslikku staatust, et tagada registri ajakohasus ja läbipaistvus.

- Täpsustada kohalike omavalitsuste käsutuses olevate avalike ressursside kasutamise piiranguid valimisperioodil, vältimaks avaliku võimu ressursside kasutamist poliitilise konkurentsi mõjutamiseks.

Uuriva ajakirjanduse esindajate ettepanekud

- Täiustada õigusraamistikku eesmärgiga vähendada võimalusi registreerida poliitilisi ühendusi või erakondi, mille tegevus võib olla seotud riigivastase tegevuse, välisriikide mõjutusoperatsioonide või muude põhiseaduslikku korda ohustavate eesmärkidega.
- Luua mehhanisme, mis võimaldaksid kiiremini reageerida olukordadele, kus erakonna juhtorganites tegutsevad isikud on süüdi mõistetud riigivastastes kuritegudes.
- Tagada ajakirjandusvabaduse ning avalikkuse informeerimise põhimõtete parem kaitse, sealhulgas parandada uuriva ajakirjanduse juurdepääsu avalikku huvi pakkuvale teabele, mis ei avalikustaks tööprotsesse.

3. Info ja muud küsimused

Päevakorrapunkti ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Eerik-Niiles Kross

esimees

(allkirjastatud digitaalselt)

Johannes Vahe

protokollija